

Què passa a la universitat?

La setmana passada el govern de la Generalitat de Catalunya va anunciar a la Junta del Consell Interuniversitari que congela els preus públics universitaris per al curs 2014-15. La congelació no és una bona notícia perquè suposa mantenir els preus en el màxim fixat a partir del reial decret llei 14/2012, que fa dos anys va produir una important pujada de les taxes universitàries. La coincidència d'aquesta notícia amb el procés de planificació docent per al curs vinent, que totes les facultats i els departaments viuen aquests dies, fa que sigui oportú preguntar-se què passa a la universitat. En un context en què les desigualtats socials augmenten, l'atur persisteix, la precarietat laboral creix i el paradigma de l'austeritat s'accepta com a inevitable políticament, per quin model universitari s'aposta?

Quan es parla de model universitari, cal tenir en compte tant les característiques de l'accés als estudis com les de la carrera acadèmica –que inevitablement afecten la qualitat del servei (docència i recerca)– i les condicions laborals del personal.

Pel que fa a l'accés, la combinació de preus de matrícules i beques d'estudi determinen les condicions per entrar i mantenir-se a la universitat. Tal com evidencia l'Observatori del Sistema Universitari, l'aplicació del reial decret llei 14/2012 va marcar un punt d'inflexió quan es va fixar que els preus i les taxes de matrícula havien de cobrir entre el 15% i el 25% dels costos de prestació

del servei. Malgrat que amb l'aplicació d'aquesta normativa a Catalunya es podia optar per no augmentar els preus, perquè ja estàvem dins dels percentatges marcats, la decisió del govern va ser apujar-los al màxim. Es va produir un augment del 66% de les taxes que a efectes pràctics va representar entre 607 i 949 euros més per curs. Així, el model espanyol i català destaca per ser el sisè dins de la UE on estudiar és més car. A més, l'alt preu no es compensa amb un sistema de beques d'ampli abast que garanteixi la igualtat d'oportunitats. A la insuficiència quantitativa de les ajudes a l'estudi cal sumar-hi el fet que el sistema espanyol (i català) és dels pocs on els criteris de concessió de les beques inclouen, a més dels aspectes econòmics habituals, els mèrits acadèmics. És a dir, els que tenen beca

SARA MORENO

SOCIÒLOGA

han de treure bones notes. Tot plegat dificulta l'accés a la universitat dels col·lectius amb les rendes més baixes, als quals, a sobre, se'ls exigeix més bon rendiment acadèmic. Contràriament a això, des de la sociologia de l'educació s'explica que els resultats educatius no es poden desvincular de les condicions materials d'existència. El sistema actual no garanteix la igualtat d'oportunitats i, a més, contribueix a reproduir les desigualtats socials.

Pel que fa al professorat, la combinació del tipus de contractació i l'avaluació de les tasques docents i de recerca determinen el model universitari. Dues tendències apunten un canvi de rumb en els últims anys. D'una banda, augmenten les formes de contractació precària, tant per la dificultat de convocar places esta-

bles com per la flexibilitat i estalvi que ofereix la figura del professor associat, que a Catalunya ja representa el 43% de professors –molt per sobre de la resta de l'Estat–. La precarització del professorat se suma a la burocratització de la docència d'ençà de l'aplicació del pla de Bolonya i al reforçament de la individualització de les relacions laborals. D'altra banda, es generalitza un sistema d'avaluació basat, quasi exclusivament, en la recerca i la producció científica dels investigadors mesurada segons la lògica de les anomenades *ciències dures*. El problema no és l'avaluació del professorat, que és necessària, sinó el què i el com s'avalua. El sistema actual sembla oblidar que els investigadors universitaris també són docents i, per tant, que en les seves aules hi assisteixen les generacions del futur que podran contribuir amb el seu coneixement al creixement econòmic i social. Un sistema que tampoc s'ha preocupat per donar valor a la transferència de coneixement en àrees com les ciències socials, que, en el context actual, tenen l'obligació científica d'investigar què passa, explicar per què passa i, en la mesura del possible, proposar què fer.

És fàcil argumentar que els canvis en el model universitari espanyol i català responen, en part, a la necessitat d'ajustar la universitat al context de dificultat econòmica: augment de les taxes, contractació flexible i precària i promoció de la recerca competitiva. Però tot apunta cap a una altra hipòtesi: el govern aposta per un sistema que estableix mecanismes que dificulten l'accés a la universitat, en lloc de garantir la igualtat d'oportunitats, i per un sistema que prima la competència entre universitats i acadèmics, en comptes d'impulsar estratègies de cooperació orientades a fomentar la recerca i el desenvolupament econòmic i social.

ANTHONY GARNER

El model universitari espanyol i català destaca per ser el sisè dins de la UE on estudiar és més car